

Sygn. akt I A Ca 379/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 listopada 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący SSA Jerzy Paszkowski

Sędziowie: SA Małgorzata Rybicka - Pakuła

SO (del.) Agnieszka Wachowicz - Mazur

Protokolant referent – stażysta Joanna Mikulska

po rozpoznaniu w dniu 20 listopada 2015 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa Fabryki (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w K.

przeciwko Skarbowi Państwa - Ministrowi Gospodarki

o zapłatę

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 18 listopada 2014 r.

sygn. akt I C 946/11

I. *oddala apelację;*

II. *znosi wzajemnie między stronami koszty procesu w postępowaniu apelacyjnym.*

Małgorzata Rybicka-Pakuła Jerzy Paszkowski Agnieszka Wachowicz-Mazur

Sygn. akt I A Ca 379/15

UZASADNIENIE

W pozwie wniesionym w dniu 16 września 2011 r. Fabryka (...) Sp. z o.o. z siedzibą w K. wniosła o zasądzenie od Skarbu Państwa Ministra Gospodarki kwoty 952.970 zł z odsetkami w wysokości ustawowej od dnia wniesienia pozwu, jako odszkodowania za szkodę spowodowaną wydaniem ostatecznej decyzji administracyjnej, co do której w toku postępowania nadzorczego zostało stwierdzone wydanie jej z rażącym naruszeniem prawa. Na żądane odszkodowanie składa się kwota stanowiąca równowartość części parceli 1 kat. (...) w zakresie działki (...) z uwzględnieniem komercyjnego charakteru nieruchomości.

Pozwany Skarb Państwa reprezentowany przez Ministra Gospodarki w odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego Skarbu Państwa kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 18 listopada 2014 r. Sąd Okręgowy w Warszawie zasądził od Skarbu Państwa – Ministra Gospodarki na rzecz Fabryki (...) Sp. z o.o. z siedzibą w K. kwotę 194.554 zł. z odsetkami ustawowymi od dnia 18 listopada 2014r. do dnia zapłaty, w pozostałym zakresie powództwo oddalił i ustalił, że powód ponosi koszty postępowania w 79,59 %, zaś pozwany w 20,41 % a ich rozliczenie pozostawił kosztów Referendarzowi Sądowemu.

W oparciu o dowody z dokumentów, dowód z opinii biegłego geodety i dowód z opinii biegłego w zakresie szacowania nieruchomości i mienia ruchomego Sąd Okręgowy ustalił, że Fabryka (...) S.A. z siedzibą K. była właścicielką nieruchomości położonej w K., stanowiącej parcelę nr (...) o powierzchni 10a i 93m⁽²⁾ zapisaną w księdze wieczystej gm. kat. K. XIX G., w realności L. (...). Nieruchomość od około r. 1940 użytkowana była przez przedsiębiorstwo Spółka Akcyjna dla (...) (...) w K., w tym od r. 1946 na podstawie umów najmu ze spółką. Na mocy ustawy z dnia 3 stycznia 1946 r. o przejściu na własność Państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej przedsiębiorstwo (...) uległo nacjonalizacji wraz z całym nieruchomości i ruchomym majątkiem oraz wszelkimi prawami (prawo do firmy, patenty, licencje, znaki towarowe, użytkowe itp.), co stwierdzono orzeczeniem Ministra Przemysłu i Handlu nr (...) z dnia 12 lutego 1948 r. W dniu 7 lutego i 31 października 1950 r. na podstawie rozporządzenia wykonawczego do ustawy z dnia 3 stycznia 1946 r. zostały sporządzone protokoły zdawczo-odbiorcze przedsiębiorstwa (...), w których parcele nr(...) o pow. 7797 m⁽²⁾, (...) o pow. 4414 m⁽²⁾ i (...) o pow. 1093 m⁽²⁾ wraz posadowionymi tam budynkami, na podstawie § 75 ust. 2 ww. rozporządzenia zostały uznane za integralne składniki przedsiębiorstwa niezbędne do jego prawidłowego funkcjonowania, a zatem wydzielone do przejścia przez Państwo.

Orzeczeniem Przewodniczącego Komitetu Drobnej Wytwórczości z dnia 26 czerwca 1959 r. w sprawie zatwierdzenia protokołu zdawczo – odbiorczego z dnia 07 lutego 1950 r. i 31 października 1950 r. z przejścia przedsiębiorstwa Spółka Akcyjna dla (...) Chemicznego i Metalowego (...) w K.” ustalono, że składniki majątkowe nim objęte stanowią część składową tego przedsiębiorstwa i przechodzą na własność Państwa. Wśród tych składników była nieruchomość zapisana w księdze wieczystej gm. kat. K. XIX G., L. (...), składająca się z m. in. z parceli o nr (...) o powierzchni 10a i 93 m⁽²⁾ stanowiąca własność powoda. Po przejściu przez Skarb Państwa parcela nr (...) była użytkowana przez Państwowe (...) Zakłady (...) w K.. Działka (...)kat.(...), zgodnie z planem podziału z 1972 r. nr ewid. (...) podzieliła się na parcele 1. kat. (...) o pow. 1035 m⁽²⁾ i 1.kat. (...)o pow. 58m⁽²⁾. Następnie operatem nr ks.rob. (...) parcela 1.kat. (...) podzieliła się na parcele 1.kat.(...) o pow. 30 m⁽²⁾ i (...) o pow. 28 m⁽²⁾ (...).kat. (...) i (...) o łącznej powierzchni 1063 m⁽²⁾ użytkowane były następnie, na co wskazuje uzasadnienie decyzji Wojewody (...) z dnia 16 kwietnia 1993 r., GG.V. (...) przez Spółdzielnię Pracy (...), K. ul. (...). Wskazane parcele utworzyły następnie działkę nr (...) położoną w obrębie (...) jednostki ewidencyjnej Ś., o powierzchni-zgodnie z nową ewidencją gruntów-1083 m⁽²⁾. W uzasadnieniu tej decyzji Wojewoda (...) stwierdził również nabycie przez Gminę K. nieodpłatnie z mocy prawa własności nieruchomości – działki ew. (...) o pow. 1083 m⁽²⁾ uregulowanej w księdze wieczystej lwh 164 prowadzonej przez Sąd Rejonowy Kraków-Podgórze Wydział Ksiąg Wieczystych. Na mocy umowy z dnia 21 czerwca 1994 r. Spółdzielnia Pracy (...) z siedzibą w K. nabyła od gminy użytkowanie wieczyste gruntu i prawo własności znajdujących się na nim budynków, zaś na podstawie umowy z dnia 1 września 2006 r. prawa te przeszły w drodze sprzedaży na (...) Spółkę z o.o. z siedzibą w K..

Na podstawie uchwały walnego zgromadzenia akcjonariuszy Fabryki (...) S. A. z siedzibą w K. z dnia 14 maja 2005 r. podjęto decyzję o przekształceniu spółki w spółkę z ograniczoną odpowiedzialności działającą pod firmą Fabryka (...) sp. z o.o. z siedzibą w K.. Decyzją Ministra Gospodarki z dnia 24 października 2007 r. stwierdzono m. in., że orzeczenie Przewodniczącego Komitetu Drobnej Wytwórczości z dnia 26 czerwca 1959 r. w sprawie zatwierdzenia protokołu zdawczo – odbiorczego przedsiębiorstwa Spółka Akcyjna dla (...) (...) w K.”, w części dotyczącej nieruchomości zapisanej w księdze wieczystej gm. kat. K. XIX G. Sądu Powiatowego w Krakowie, wchodzącej w skład realności L. (...), oznaczonej jako parcela (...) o powierzchni 10 a i 93 m⁽²⁾ jest obarczone nieważnością. Decyzja ta została utrzymana w mocy decyzją tego samego organu z dnia 28 listopada 2008 r. w wyniku ponownego rozpatrzenia wniosku powoda o stwierdzenie nieważności orzeczenia z 26 czerwca 1959 r. Wyrokiem z dnia 21 maja 2009 r. Wojewódzki Sąd Administracyjny w W. oddalił skargę powoda w zakresie dotyczącym stwierdzenia wydania z naruszeniem prawa orzeczenia z 26 czerwca 1959 r. w części obejmującej parcelę nr (...). Decyzją z dnia 24 lutego 2011

r. Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, (...), stwierdzone zostało, że decyzja komunalizacyjna Wojewody (...) z dnia 16 kwietnia 1993 r., w części dotyczącej działki nr (...) została wydana z naruszeniem prawa. Stwierdzenie jej nieważności nie było możliwe z uwagi na wystąpienie nieodwracalnych skutków prawnych, bo chociaż na dzień wydania decyzji komunalizacyjnej nieruchomości nie stanowiła własności Skarbu Państwa, to prawa do niej zostały przyznane podmiotom trzecim.

Dalej Sąd Okręgowy ustalił, że nieruchomości obejmująca działkę ew. (...) o pow. 1083 m⁽²⁾ z obrębem 53, zabudowana jest budynkami stanowiącymi odrębny przedmiot własności i uregulowana jest w księdze wieczystej (...), zaś jako właściciel widnieje w księdze Gmina K.. Nieruchomość stanowiąca dawną parcelę nr (...) obejmuje obecnie działkę ewidencyjną nr (...) o pow. 0,1083 ha, która jest zabudowana budynkiem o przeznaczeniu magazynowym w zabudowie szeregowej z pozostałym zagospodarowaniem terenu i część działki ew. nr (...) obr. (...)Ś., wchodzącej w skład pasa drogowego przy ul. (...) w K.. Przedmiotowa nieruchomość posiadała nieregularny kształt, rozciągała się od ul. (...) do ul. (...) (obecnie al. (...)). Działka była ogrodzona murem z cegły od strony południowej i zachodniej, natomiast od strony północnej ogrodzona siatką na elementach stalowych. Na terenie nieruchomości znajdował się ogród zabudowany szklarnią. Nieruchomość posiadała dostęp komunikacyjny od ul. (...). Ponadto nieruchomość ta położona jest w odległości w linii prostej około 1,5 km od (...) Głównego.

Jej wartość według stanu na dzień 26 czerwca 1956 r. oraz przyjęciu przeznaczenia terenu jako rolnej/ zieleni bez prawa zabudowy, a cen aktualnych, jak ustalił Sąd Okręgowy, wynosi 194.554 zł.

Odnosząc powyższe ustalenia faktyczne do art. 160 k.p.a., wobec stwierdzenia, że wadliwa decyzja nacjonalizacyjna - orzeczenie Przewodniczącego Komitetu Drobnej Wytwórczości z dnia 26 czerwca 1959 r. na którą powołuje się powód, jako na źródło doznanej szkody, została wydana przed dniem 01 września 2004 r., Sąd Okręgowy uznał zarzut braku legitymacji czynnej powoda za bezzasadny, tak jak i zarzut przedawnienia, skoro ostateczna decyzja Ministra Gospodarki stwierdzająca nieważność orzeczenia z 1959 r. w zakresie jakim odnosi się do parceli nr (...) zapadła w dniu 28 listopada 2008 r., a pozew wniesiono do Sądu w dniu 16 września 2011 r., a zatem z zachowaniem trzyletniego terminu (art. 160 § 6 kpa).

Dalej, Sąd Okręgowy przyjął, iż powód wykazał, że poniósł szkodę w postaci utraty prawa własności nieruchomości gruntowej o łącznej powierzchni 10a i 93m⁽²⁾, położonej w K. pozostającą w normalnym związku przyczynowym z wadliwym orzeczeniem z dnia 26 czerwca 1959 r. i stwierdził, że gdyby nie orzeczenie zatwierdzające protokół zdawczo odbiorczy, to z treści orzeczenia z 12 lutego 1948 r. nie sposób wywieść, że nieruchomość powoda przeszła wraz z przedsiębiorstwem Spółka Akcyjna dla (...) (...) w K." na własność Skarbu Państwa.

Należne powodowi odszkodowanie w zakresie damnum emergens Sąd Okręgowy określił w oparciu o dowód z opinii biegłego P. P., która uznał za rzetelną i za miarodajną dla ustalenia wysokości odszkodowania przyjął wartość prawa własności utraconej nieruchomości określona według jej stanu - z uwzględnieniem jej ówczesnego przeznaczenia jako terenu rolna/zieleni bez prawa zabudowy na dzień wydania ostatecznej decyzji, która spowodowała szkodę tj. na dzień 26 czerwca 1959 r., a cen aktualnych (art. 363 § 2 k.c.). Odsetki ustawowe z uwagi na odszkodowawczy charakter roszczenia (art. 363 § 2 k.c.), zostały zasądzone od kwoty 194.554 zł od daty wyrokowania w sprawie.

Sąd nie uznał za uzasadnione twierdzenia pozwanego, w myśl którego Skarb Państwa nabyłby nieruchomość powoda przez zasiedzenie, gdyby nawet nie wydano orzeczenia z 1959 r., podnosząc, iż gdyby nie to orzeczenie – Skarb Państwa nie wszedłby w posiadanie przedmiotowego gruntu, a to oznacza, że nie rozpoczęłyby się bieg terminu zasiedzenia nieruchomości na rzecz Skarbu Państwa. Reasumując, Sąd Okręgowy wobec uznania roszczenia za częściowo zasadne zasądził je od pozwanego Skarbu Państwa reprezentowanego przez Ministra Gospodarki, albowiem wadliwym było wydane w dniu 26 czerwca 1959 r. orzeczenie Przewodniczącego Komitetu Drobnej Wytwórczości w sprawie zatwierdzenia protokołu zdawczo – odbiorczego. Zatem stosownie do art. 160 § 3 k.p.a. odszkodowanie przysługuje od organu, który wydał zaskarżoną decyzję z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. Ponieważ organ, który

tę decyzję wydał już nie istnieje, wobec tego odpowiedzialność odszkodowawcza obciąża jego następcę prawnego Ministra Gospodarki.

Rozstrzygnięcie o kosztach procesu Sąd Okręgowy oparł na treści art. 100 k.p.c. ustalając, że powód ponosi koszty procesu w 79,59 %, a pozwany w 20,41 % i na podstawie art. 108 § 1 zdanie drugie k.p.c. pozostawił ich szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu.

Apelacje od wyroku wniosły obie strony postępowania, każda też wniosowała o oddalenie apelacji strony przeciwnej.

Wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie w części oddalającej powództwo oraz rozstrzygnięcia o kosztach procesu apelacją zaskarżył powód. Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenie prawa materialnego, a w szczególności art. 160 § 1 i 2 k.p.a. w związku z art. 361 § 2 k.c. i art. 363 § 2 k.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie polegające na wadliwym ustaleniu wysokości odszkodowania oraz naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 316 § 1 k.p.c. poprzez jego pominięcie i ustalenie stanu szkody nie z chwili orzekania.

W oparciu o powyższe zarzuty skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenie od Skarbu Państwa - Ministra Gospodarki na rzecz Fabryki (...) Spółka z o.o. w K. kwoty 886.963 zł., w miejsce zasądzonej pierwotnie kwoty 194.554 zł, wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 18.11.2014 r. do dnia zapłaty oraz ustalenie, iż powódka ponosi koszty postępowania w 7%, zaś pozwany w 93%. Nadto, powód wniósł o zasądzenie od pozwanego kosztów postępowania apelacyjnego.

Pozwany Skarb Państwa, zastępowanego przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa zaskarżył wyrok w części, tj. w punkcie I oraz III i zarzucił mu naruszenie prawa materialnego, tj.:

- art. 160 § 1 i 2 k.p.a. w związku z art. 361 § 1 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie wynikające z przyjęcia, że istnieje adekwatny związek przyczynowy pomiędzy decyzją zatwierdzającą protokół zdawczo-odbiorczy, a szkodą - mającą polegać na utracie przez powódkę własności nieruchomości o nr (...) w związku z wydaniem decyzji zatwierdzającej protokół zdawczo-odbiorczy - podczas gdy decyzja zatwierdzająca protokół zdawczo-odbiorczy została wyeliminowana z mocą ex tunc, nie mogła nikogo pozbawić własności, nie wywoływała nieodwracalnych skutków prawnych, rozporządzanie zaś nieruchomością doprowadzające do ustanowienia użytkownika wieczystego odbywało się na podstawie innych czynności i zdarzeń;

- art. 160 § 1 i 2 k.p.a. w związku z art. 361 § 1 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie wynikające z przyjęcia, że istnieje adekwatny związek przyczynowy pomiędzy decyzją zatwierdzającą protokół zdawczo-odbiorczy, a szkodą, podczas gdy decyzja zatwierdzająca protokół zdawczo-odbiorczy nie wywoływała skutku rzeczowego, zaś decyzja nacjonalizacyjna z 1948r. nie została nigdy podważona i korzysta z domniemania legalności;

- art. 160 § 1 i 2 k.p.a. w związku z art. 361 § 1 i 2 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie wynikające z przyjęcia, że istnieje szkoda powódki powiązana z nieważną decyzją zatwierdzającą protokół zdawczo-odbiorczy, a polegająca na utracie przez powódkę własności nieruchomości o nr (...) - podczas gdy nabycie własności tej nieruchomości przez Skarb Państwa dokonało się na podstawie zasiedzenia;

- art. 172 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 339 k.c. i 340 k.c. poprzez ich niezastosowanie i nie oddalenie powództwa opartego na bezprawnym przejęciu własności spornej nieruchomości przez Skarb Państwa lub gminę w związku z wydaniem decyzji administracyjnej, podczas gdy nabycie własności tej nieruchomości przez Skarb Państwa dokonało się na skutek zasiedzenia.

W oparciu o powyższe zarzuty skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie na rzecz Skarbu Państwa zwrotu kosztów postępowania za obydwie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa - Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa, według norm przepisanych, ewentualnie, o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania wraz z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja żadnej ze stron nie zasługuje na uwzględnienie.

Wniesione apelacje nie zawierały żadnych argumentów, które mogłyby podważyć prawidłowe rozstrzygnięcie Sądu I instancji, a poczynione przez ten Sąd ustalenia faktyczne Sąd Apelacyjny uznaje za prawidłowe i przyjmuje za własne, co czyni zbędnym ich ponowne przytaczanie. (tak: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 sierpnia 2001 r., V CKN 348/00, LEX nr 52761, Prok.i Pr. 2002/6/40). Żadna ze stron na etapie postępowania apelacyjnego nie kwestionuje poczynionych przez Sąd I instancji ustaleń faktycznych, a powód, przywołując normę art. 316 § 1 k.p.c. jako naruszoną zaskarżonym orzeczeniem w istocie polemizuje z wyborem jednego z wariantów opinii biegłego w oparciu o który została określona wysokość należnego mu odszkodowania. Wniesiona apelacja merytorycznie zmierza bowiem jedynie do zmiany wariantu opinii biegłego z zakresu szacowania nieruchomości w oparciu o który zostało dokonane rozstrzygnięcie.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego Sąd I instancji w sposób rzetelny, szczegółowy i weryfikowalny przeprowadził analizę zebranego w sprawie materiału dowodowego, w tym w sposób nie budzący wątpliwości wyjaśnił przyczyny, dla których przyjął wysokość zasądanego odszkodowania w łącznej kwocie 194.554 zł.

Sąd Okręgowy zasadnie stwierdził, iż roszczenie powódki winno być ocenione na podstawie przepisu art. 160 kpa, zgodnie którym - w brzmieniu obowiązującym do dnia 1 września 2004 r. - stronie, która poniosła szkodę na skutek wydania decyzji z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 kpa albo stwierdzenia nieważności takiej decyzji, służy roszczenie o odszkodowanie za poniesioną rzeczywistą szkodę, chyba że ponosi ona winę za powstanie okoliczności wymienionych w tym przepisie. Do odszkodowania stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego, z wyłączeniem art. 448 k.c. Także na gruncie art. 77 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej przesłanką odpowiedzialności odszkodowawczej organu władzy publicznej jest działanie niezgodne z prawem bez względu na to, czy miało ono charakter zawiniony, czy niezawiniony.

Przywołane w apelacji pozwanego zarzuty stanowią w istocie powtórzenie zarzutów podniesionych już w odpowiedzi na pozew i poddanych ocenie Sądu I instancji w ramach postępowania przed tym sądem. Negatywna ocena wywodów strony pozwanej znalazła wyraz w motywach zaskarżonego orzeczenia i ocenę tą Sąd Apelacyjny w pełni podziela. Zawarte w apelacji pozwanego zarzuty naruszenia prawa materialnego sprowadzają się do kwestii istnienia adekwatnego związku przyczynowego pomiędzy decyzją administracyjną zatwierdzającą protokół zdawczo - odbiorczy a szkodą mającą polegać na utracie przez powodowa Spółkę prawa własności spornej nieruchomości, w sytuacji, gdy decyzja ta nie wywołała skutku rzeczowego, zaś decyzja nacjonalizacyjna z 1948 r. nie została nigdy podważona. Nie polemizując w tym miejscu z przywołaną wybiórczo sentencją wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 6 października 2009r. wydanego w sprawie o sygn. akt I OSK 1480/08 i brakiem skutków rzeczowych orzeczenia zatwierdzającego protokół zdawczo - odbiorczy Sąd Apelacyjny wskazuje na ugruntowany i potwierdzony uchwałą Naczelnego Sądu Administracyjnego (7) z dnia 5 listopada 2007 r. (I OPS 2/07) pogląd, iż „przejęcie przez Państwo na własność przedsiębiorstwa, na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 3 stycznia 1946 r. o przejściu na własność Państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej (Dz.U. Nr 3, poz. 17 ze zm.38) w związku z art. 6 ust. 1 tej ustawy, nie obejmowało przejścia własności nieruchomości włączonych do tego przedsiębiorstwa, która nie należała do przedsiębiorcy, lecz stanowiła własność osoby trzeciej”.

W uzasadnieniu tej uchwały zwrócono uwagę na wadliwą praktykę wynikającą z niedopuszczalnej rozszerzającej wykładni ustawy, przy jednoczesnym odwoływaniu się do przepisów § 75 ust. 2 i 3 rozporządzenia Rady Ministrów z 11 kwietnia 1946 r. w sprawie trybu postępowania przy przejmowaniu przedsiębiorstw na własność państwa (Dz.U. Nr 17, poz. 114) które ewidentnie wykraczały poza zakres udzielonego w ustawie upoważnienia, tak jak w okolicznościach tej sprawy. W przepisach art. 2 i 3 oraz art. 6 tej ustawy przewidziano bowiem, iż określone w niej przedsiębiorstwa przechodzą z mocy prawa lub przejmowane są z mocy prawa na rzecz Państwa w całości wraz z nieruchomym i ruchomym majątkiem, o czym orzeka właściwy minister, zgodnie z § 65 rozporządzenia wykonawczego, a przedsiębiorstwo przechodzi na własność Państwa z dniem ogłoszenia tego orzeczenia (§ 71 rozporządzenia). Zgodnie

z § 72, 74, 75 i 75a rozporządzenia wykonawczego osoby lub organizacje wyznaczone przez właściwego ministra sporządzają protokół zdawczo - odbiorczy wymieniający składniki majątkowe przejmowanego przedsiębiorstwa, który przedstawiają ministrowi do zatwierdzenia. Zatwierdzając protokół zdawczo - odbiorczy właściwy minister rozpatruje zgłoszone do niego uwagi i zarzuty i ustala, które składniki majątkowe objęte protokołem stanowią część składową przedsiębiorstwa i przechodzą lub zostają przejęte wraz z nim na własność Państwa a zatwierdzony przez ministra protokół zdawczo - odbiorczy jest integralną częścią orzeczenia właściwego ministra o przejściu lub przejściu przedsiębiorstwa na własność Państwa (§ 75a ust. 2 rozporządzenia). W świetle tych postanowień Sąd Apelacyjny stwierdza, iż orzeczenie właściwego ministra wydane na podstawie wskazanych wyżej przepisów, jak również decyzja tego ministra wydana na podstawie § 75a rozporządzenia zatwierdzająca protokół zdawczo-odbiorczy i ustalająca, które składniki majątkowe objęte tym protokołem stanowią część składową przejmowanego przedsiębiorstwa, mają wprawdzie znaczenie jedynie deklaratoryjne, jednak stanowią wyłączny dowód świadczący o tym, że przedsiębiorstwo z określonymi składnikami mienia przeszło na własność Państwa z mocy ustawy nacjonalizacyjnej. (tak: Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 2 października 1967 r. OSNC 1968/12/211). Spór o to, czy dana nieruchomość wymieniona w takim orzeczeniu jako składnik przedsiębiorstwa, istotnie wchodziła w jego skład, należy do wyłącznej kompetencji właściwych organów administracyjnych (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 2005 r., I CK 402/04, z dnia 24 marca 2010 r., V CSK 317/09 wyrok).

Skoro zatem w rozpoznawanej sprawie ustalone zostało, że orzeczenie Przewodniczącego Komitetu Drobnej Wytwórczości z dnia 26 czerwca 1959 r., znak(...) w sprawie zatwierdzenia protokołu zdawczo-odbiorczego przedsiębiorstwa Spółka Akcyjna dla (...) (...) K. wymieniało sporną nieruchomość, jako stanowiącą część składową znacjonalizowanego przedsiębiorstwa, przechodzącą wraz z całym przedsiębiorstwem na własność Państwa, to orzeczenie to stanowi dowód tego, że przedmiotowa nieruchomość stała się własnością Skarbu Państwa jako część składowa znacjonalizowanego przedsiębiorstwa związana gospodarczo z produkcją poszczególnych jego zakładów. Wykazanie, że sporna nieruchomość jako należąca do osoby trzeciej nie mogła być objęta decyzją nacjonalizacyjną wobec czego nie zachodziły podstawy do uznania jej za część składową znacjonalizowanego przedsiębiorstwa i objęcia nacjonalizacją, możliwe było jedynie na drodze postępowania administracyjnego zmierzającego do podważenia orzeczenia wydanego w tym przedmiocie w trybie § 75a rozporządzenia wykonawczego.

Sąd Odwoławczy orzekający w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę podziela pogląd Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrażony w motywach wyroku z dnia 16 lipca 2014r. w sprawie o sygn. akt I ACa 110/14, iż nie ma przeszkód do badania w trybie nieważnościowym legalności decyzji o zatwierdzeniu protokołu zdawczo - odbiorczego, co do wskazania niektórych z wymienionych w nim składników mienia jako przechodzących na rzecz Skarbu Państwa, wobec zarzutu, że nie należały one do właściciela nacjonalizowanego przedsiębiorstwa, pomimo uprzedniego niestwierdzenia nieważności samego orzeczenia nacjonalizacyjnego. Pozostawanie w obrocie orzeczenia o nacjonalizacji rodzi skutki prawnorzeczowe co do mienia przedsiębiorstwa będącego jego własnością. W uchwale Naczelnego Sądu Administracyjnego z 5 listopada 2007 r. I OPS 2/07 wywieziono, że skutki te nie dotyczą praw osób trzecich, których mienie było włączone do tego przedsiębiorstwa i wykorzystywane na podstawie określonego, innego niż własność, tytułu prawnego lub bez podstawy prawnej. Wobec tego, w szeregu przypadków sama decyzja nacjonalizacyjna w zakresie wskazania przejścia na rzecz Skarbu Państwa konkretnego przedsiębiorstwa nie będzie dotknięta żadną wadliwością, częściowo bezpodstawne natomiast może być stanowiące integralną część aktu o nacjonalizacji orzeczenie, w którym wymieniono składniki mienia jako nacjonalizowane, a które to z mocy samej decyzji o nacjonalizacji na rzecz Skarbu Państwa nie przeszły. Skoro w doktrynie przyjmuje się jednolicie możliwość stwierdzania nieważności orzeczenia w określonej części, bezspornie możliwe jest wyeliminowanie z obrotu aktów nacjonalizacyjnych wyłącznie w tej części, w jakiej zostały wydane wadliwie, np. wyłącznie co do orzeczenia o zatwierdzeniu protokołu zdawczo - odbiorczego w zakresie, w jakim wprost z jego treści wynika, że dotyczył mienia osób trzecich. Wprawdzie to nie orzeczenie o zatwierdzeniu protokołu zdawczo - odbiorczego, jak przyjął Sąd Apelacyjny w ww. orzeczeniu, powodowało określone skutki prawnorzeczowe, jednak to właśnie ta decyzja administracyjna, jako stanowiąca wraz z samym protokołem wykaz nacjonalizowanego mienia, była podstawą ujawniania praw Skarbu Państwa w księdze wieczystej (por. wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 15 czerwca 2011 r., IV SA/WA 705/11, ONSAiWSA 2013/2/28). Ujawnienie to było skuteczne

także wobec dotychczasowego właściciela. Do czasu zatem stwierdzenia nieważności orzeczenia o zatwierdzeniu protokołu zdawczo - odbiorczego to Skarb Państwa na podstawie tegoż orzeczenia i decyzji nacjonalizacyjnej był hipotecznym właścicielem nieruchomości wymienionej w protokole zdawczo - odbiorczym, nawet jeżeli w dacie decyzji nacjonalizacyjnej należała ona do osoby trzeciej a nie nacjonalizowanego przedsiębiorstwa. Na tej też podstawie Skarb Państwa jako właściciel dokonywał uwłaszczenia osób trzecich na tej nieruchomości, albo stwierdzał na podstawie odrębnych przepisów jej skomunalizowanie na rzecz jednostki samorządu terytorialnego. W konsekwencji, trafnym jest stwierdzenie, iż to z zatwierdzeniem takiego protokołu, należy łączyć skutek utraty własności przez powoda.

Reasumując, w ocenie Sądu Apelacyjnego zarzuty skarżącego zmierzające do podważenia prawidłowości oceny skutków orzeczenia zatwierdzającego protokół zdawczo-odbiorczy są chybione. W istocie bowiem dopiero wydanie orzeczenia z dnia 26 czerwca 1959 r. o zatwierdzeniu tegoż protokołu wskazującego, że w skład tego przedsiębiorstwa wchodzi również nieruchomość należąca do powódki, przesądzało, że ta nieruchomość z mocy orzeczenia o przejęciu przedsiębiorstwa na własność Państwa została nim objęta. W tym stanie rzeczy stwierdzenie wydania z naruszeniem prawa orzeczenia z dnia 26 czerwca 1959 r. o zatwierdzeniu protokołu zdawczo-odbiorczego w zakresie nieruchomości będącej przedmiotem sporu, nawet bez wzruszenia orzeczenia Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 12 lutego 1948 r. jest wystarczające do ustalenia, że powódka poniosła szkodę w postaci utraty prawa własności tej nieruchomości, pozostającą w normalnym związku przyczynowym z wadliwym orzeczeniem z dnia 26 czerwca 1959 r. Innymi słowy, gdyby nie orzeczenie zatwierdzające protokół zdawczo-odbiorczy, to treści ww. orzeczenia z dnia 12 lutego 1948 roku nie mogłaby samoistnie prowadzić do stwierdzenia, że nieruchomość powoda przeszła wraz z przedsiębiorstwem Spółka Akcyjna dla (...) w K." na własność Skarbu Państwa. To oznacza, że szkoda, z tytułu której powód dochodzi odszkodowania w niniejszej sprawie, wynika wprost z orzeczenia z dnia 26 czerwca 1959 roku, a stwierdzenie wydania tegoż orzeczenia z naruszeniem prawa przesądza o wypełnieniu przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa.

W ocenie Sąd Apelacyjny strona pozwana nie wykazała też zaistnienia przesłanek dawności, nie udowodniła, iż Skarb Państwa nabył własność przedmiotowej nieruchomości na skutek zasiedzenia. Skarżący, nawiązując do twierdzenia, iż protokół zdawczo - odbiorczy nie wywoływał skutku rzeczowego, a zatem jak przyjął Sąd Okręgowy, iż Skarb Państwa nie nabył własności spornej nieruchomości w wyniku nacjonalizacji, uznał, iż nabył ją skutkiem upływu czasu. Podnosząc jednak powyższy zarzut pozwany pominął zasadniczą dla oceny przesłanek z art. 172 k.c. i nast. kwestię tj. fakt, że ww. nieruchomość była w dacie decyzji nacjonalizacyjnej wynajmowana przedsiębiorstwu przez powódkę. Zgodnie zaś z utrwalonym stanowiskiem judykatury składników majątkowych należących do osób trzecich, wchodzących w skład przedsiębiorstwa, państwo nie mogło znacjonalizować, albowiem wchodziło w prawa przedsiębiorcy do tych składników i w takim zakresie, w jakim przysługiwały one właścicielowi znacjonalizowanego przedsiębiorstwa. Państwo bowiem stawało się na podstawie ustawy nacjonalizacyjnej właścicielem przedsiębiorstwa jako odrębnego przedmiotu, a nie każdego ze składników przedsiębiorstwa z osobna, co wynikało z przepisów Kodeksu handlowego Art. 40 tego Kodeksu stanowił, że w skład przedsiębiorstwa wchodzi różne, stanowiące określoną, wymierną wartość składniki takie jak firma, znaki towarowe, nieruchomości i ruchomości należące do przedsiębiorstwa, towary, ale także wierzytelności i prawa wynikające z umów (najmu, dzierżawy). Zatem to te składniki i tylko te przeszły w myśl art. 6 ust. 1 ustawy nacjonalizacyjnej na własność państwa. Treść art. 6 ust. 1 ustawy nacjonalizacyjnej nie daje natomiast podstaw do stwierdzenia, że państwo stało się także właścicielem tych nieruchomości, do których właściciel przedsiębiorstwa (kupiec, przedsiębiorca) nabył określone prawa wynikające ze stosunku najmu, czy dzierżawy albo posiadał bez tytułu prawnego, lub za takiego mogło się uważać. Powyższy pogląd koresponduje z twierdzeniem zawartym w wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 13 września 2001 r. (IV SA 1246/99), iż nacjonalizacja nastąpiła nie dlatego, że przedmiot własności (grunt, budynek, przedsiębiorstwo) należał do określonej osoby, tylko dlatego, że spełnia on (przedsiębiorstwo) przesłanki ustawowe i należy do innego właściciela niż państwo. „Właścicielowi przedsiębiorstwa w stosunku do poszczególnych składników przedsiębiorstwa służy określone prawo podmiotowe wyrażające się w tym, że ma on prawo do wyłącznego korzystania z przedsiębiorstwa i dysponowania wchodzącym w skład przedsiębiorstwa majątkiem. Do dalszego funkcjonowania przedsiębiorstwa, w razie zmiany właściciela przedsiębiorstwa, nie jest konieczne aby nowy właściciel był właścicielem

wszystkich składników przedsiębiorstwa”. Tym samym, jeżeli w skład przedsiębiorstwa nie wchodziły nieruchomości lub ruchomości należące do przedsiębiorstwa jako własność właściciela przedsiębiorstwa, ponieważ były jedynie w użytkowaniu przedsiębiorstwa (najem, dzierżawa, bez tytułu prawnego), to przejęcie przedsiębiorstwa na własność państwa, spowodowało ten skutek, że na rzecz Państwa przechodziło przedsiębiorstwo w takim zakresie praw, w jakim służyły poprzedniemu właścicielowi.

Uwzględniając powyższe, przy koncepcji pozwanego dotyczącej zasiedzenia Sąd Apelacyjny doszedł też do przekonania, iż pozwany nie sprostął regułom dowodowym co do wykazania przesłanek nabycia przez Skarb Państwa własności w wyżej opisanej nieruchomości w wyniku upływu czasu i zaistnienia przesłanek instytucji dawności, o których mowa w art. 172 k.c. i nast.

Przesądżając o niezasadności zarzutów pozwanego co do braku przesłanek odpowiedzialności Skarbu Państwa i przyjęcia za Sądem Okręgowym, iż normalnym następstwem w rozumieniu art. 361 § 1 k.c. wydania decyzji o zatwierdzeniu protokołu zdawczo-odbiorczego jest utrata przez adresata decyzji prawa własności nieruchomości będącej przedmiotem wywłaszczenia Sąd Apelacyjny nie podzielił też zarzutów strony powodowej co do wysokości należnego jej odszkodowania. Zasadniczym problemem w aspekcie zarzutów tej apelacji pozostawał bowiem sposób interpretacji art. 363 k.c. w związku z zgłoszonym przez powodów roszczeniem odszkodowawczym w postaci in valuta.

Jeżeli naprawienie szkody ma nastąpić w tej właśnie postaci, wysokość odszkodowania powinna być ustalona według cen z daty ustalenia odszkodowania, chyba że szczególne okoliczności wymagają przyjęcia za podstawę cen istniejących w innej chwili (art. 363 § 2 k.c.). Sąd Apelacyjny podziela stanowisko wyrażone w tej linii orzecznictwa Sądu Najwyższego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2013 r., V CSK 81/13, i z dnia 14 marca 2014 r., III CSK 152/13), która przyjmuje, iż dla ustalenia wysokości odszkodowania należnego poszkodowanemu przyjmuje się stan majątku poszkodowanego (składników jego majątku) w chwili wyrządzenia szkody, natomiast miarodajne pozostają ceny z chwili ustalania odszkodowania. Uszczerbek majątkowy obejmujący utratę prawa własności nieruchomości podlega oszacowaniu według jej stanu w dacie wydania decyzji, a cen aktualnych w dacie orzekania.

Sąd Apelacyjny w niniejszej sprawie stoi na stanowisku, że miarodajne dla ustalenia wysokości odszkodowania jest przeznaczenie nieruchomości istniejące w chwili wywłaszczenia, utraty prawa własności. W uzasadnieniu wyroku z dnia 14 czerwca 2013 r. Sąd Najwyższy wskazał powołując się na poglądy judykatury, że gdy źródłem szkody jest wadliwa decyzja, dla ustalenia odszkodowania za szkodę związaną z jej wydaniem - w przypadku, gdy nieruchomość nie może być zwrócona - miarodajnym jest jej przeznaczenie w chwili wydania wadliwej decyzji (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 czerwca 2013 r., V CSK 368/13). Powyższą zasadę potwierdził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 12 grudnia 2013 r. wskazując, że generalnie dla ustalenia wysokości odszkodowania należnego poszkodowanemu przyjmuje się stan majątku poszkodowanego (składników jego majątku) w chwili wyrządzenia szkody, natomiast miarodajne pozostają ceny w chwili ustalania odszkodowania, zaś w odniesieniu do decyzji administracyjnych wyrządzających szkodę (tzw. decyzji wadliwych powodujących m.in. utratę prawa własności lub innego prawa) chodzi o stan nieruchomości istniejący w chwili wydania wadliwej decyzji, stanowiącej źródło powstania szkody. Stan taki obejmuje nie tylko parametry fizyczne lub geodezyjne danej nieruchomości (np. jej powierzchnię, infrastrukturę), lecz także samo jej funkcjonalne przeznaczenie społeczno - gospodarcze (tak: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2013 r. V CSK 81/13). Skoro zatem będąca przedmiotem sporu nieruchomość w dacie wywłaszczenia była przeznaczona jako teren rola/zieleni bez prawa zabudowy, to trudno uznać, by późniejsza zmiana przeznaczenia i nakłady dokonane bez udziału powodowej Spółki miały rzutować na wysokość odszkodowania dochodzonego w niniejszym sporze. Zgodnie z art. 363 § 2 k.c. wartość szkody należy obliczyć według cen z chwili orzekania, albowiem z ustalonego stanu faktycznego nie wynikają żadne szczególne okoliczności, które przemawiałyby za przyjęciem cen obowiązujących w innej chwili.

Tym samym dokonany przez Sąd Okręgowy wybór i ustalenie odszkodowania w oparciu o stan nieruchomości z dnia wydania ostatecznej decyzji, która spowodowała szkodę, tj. na dzień 26 czerwca 1959 r, a cen z daty orzekania był właściwy.

W tym stanie rzeczy, wniesione apelacje podlegały oddaleniu z mocy art. 385 k.p.c. jako pozbawione uzasadnionych podstaw prawnych. Stosownie do wyniku postępowania apelacyjnego Sąd Apelacyjny za zasadne uznał wzajemne zniesienie kosztów procesu poniesionych przez obie strony w instancji odwoławczej (art. 100 k.p.c. i art. 108 k.p.c.)